

(221. 5.)

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 2 Mei 1913.)

Het was den ondergeteekende aangenaam uit het Voorloopig Verslag te ontwaren, dat vele leden de indiening van het wetsontwerp toejuichten en dat zij zich konden vereenigen met het streven van zijnen ambtsvoorganger om het sluiten van huwelijken te bespoedigen. Dit streven heeft ook de volle instemming van den ondergeteekende, omdat zoodoende de gelegenheid wordt geopend in meerdere gevallen aan onwettige samenleving een einde te maken, waardoor het belang der openbare orde en goede zeden zal worden gediend.

Wat betreft de door verscheidene leden uitgesproken verwachting, dat de Regeering bereid zal worden bevonden om, waar noodig, partieele wijzigingen in het Burgerlijk Wetboek voor te stellen, zoo meent de ondergeteekende te kunnen volstaan met de verwijzing naar hetgeen te dien aanzien reeds door de Regeering is verricht. Niet alleen toch de onderhavige wijziging in het Burgerlijk Wetboek is door haar voorgesteld, maar eveneens heeft zij de indiening van twee belangrijke wijzigingen, n.l. van de bepalingen betreffende de echtscheiding en van die nopens de onrechtmatige daad bevorderd.

In antwoord op de in het Voorloopig Verslag gedane vraag, of deskundigen, als ambtenaren van het openbaar ministerie en van den burgerlijken stand, omtrent het ontwerp zijn gehoord, kan het volgende worden megedeeld. Door tusschenkomst van de Commissarissen der Koningin is, voornamelijk over de werkzaamheden van den burgerlijken stand op Zondag en het afschaffen van de mondelinge huwelijksafkondigingen, in de onderscheiden provinciën een onderzoek bij de verschillende gemeentebesturen ingesteld. Bij het samenstellen van het ontwerp is met de naar aanleiding van het gehouden onderzoek ingekomen adviezen rekening gehouden. Alvorens het ontwerp het Departement van Justitie verliet, is daarop ten overvloede nog een deskundig advies ingewonnen.

Ambtenaren van het openbaar ministerie zijn over het ontwerp niet gehoord, maar het komt den ondergeteekende voor, dat de ontwerper, mr. REGOUT, uit hoofde van zijn vroegeren werkkring alleszins in staat kan worden geacht het ontwerp te beoordeelen, waar dit het terrein van het openbaar ministerie betreft.

Artikel 3.

Artikel 24 Burgerlijk Wetboek.

Aan het in het Voorloopig Verslag geuit verlangen om den term „bewaarders der registers van den burgerlijken stand” uit het artikel te schrappen, meent de ondergeteekende niet te moeten voldoen. Het komt hem toch voor, dat door het verband der verschillende artikelen van het Burgerlijk Wetboek voldoende vaststaat, welke de beteekenis dezer titulatuur is en dat onder „bewaarders” zijn te verstaan, de ambtenaren van den burgerlijken stand en de griffiers, ieder voor zooveel de onder hen berustende registers betreft. Door jurisprudentie en litteratuur is ten overvloede vastgesteld, dat de bevoegdheid en de verplichtingen van den ambtenaar

van den burgerlijken stand zich niet bepalen tot de loopende registers, zoodat zij ook als de bewaarders van het in het gemeentearchief overgebrachte exemplaar zijn aan te merken. (Vgl. arrest van den Hoogen Raad van 23 Mei 1899, *Weekblad van het Recht* n°. 7282, en VAN DER HELM-BREDÉE, deel I, bladz. 92.) Daar komt nog bij, dat indien volgens den wensch van sommige leden in artikel 24 Burgerlijk Wetboek de uitdrukking „bewaarders der registers van den burgerlijken stand” werd vervangen door eene andere, op grond, dat die titulatuur onduidelijk is, de beteekenis dier uitdrukking, eveneens voorkomende in artikel 27 Burgerlijk Wetboek, voor wat betreft de strafrechtelijke aansprakelijkheid, op losse schroeven zou worden gezet.

Eene tweede vraag is, of het wenschelijk is de bevoegdheid tot het afgeven van extracten verbonden te laten aan de functie van bewaarder, zulks in verband met artikel 149 der Gemeentewet. Naar het oordeel van den ondergeteekende bestaat daar tegen geen bezwaar. Immers is hij van meening, dat artikel 149, 13de lid, der Gemeentewet toelaat dat bij raadsverordening de werkzaamheden tusschen de ambtenaren van den burgerlijken stand *administratief* worden verdeeld, maaar dat het artikel niet inhoudt, dat wanneer zulks geschiedt, de *bevoegdheid* der ambtenaren beperkt is tot het hun aangewezen terrein. (Vgl. Handelingen-Bijlagen 1902—1903. 61, n°. 5. bladz. 14 sub artikel 119 H. Zie ook *Gemeentestem*, nos. 2763, 2775 en 3200). Hieruit volgt, dat juridiek alle ambtenaren bewaarders zijn van de registers van den burgerlijken stand — en als zoodanig bevoegd tot het geven van extracten — al is slechts één ambtenaar bij raadsverordening speciaal aangewezen tot het bewaren van de afgesloten registers en zal dus op dezen eenen ambtenaar de administratieve verantwoordelijkheid rusten voor het richtig bewaren.

Met het handhaven der bestaande wettelijke terminologie vervalt de noodzakelijkheid van eene afzonderlijke vermelding der griffiers bij de arrondissementen-rechtbanken, welk feit een argument te meer voor de doelmatigheid van den verzamelnaam „bewaarders” oplevert.

Door toepasselijkverklaring zonder meer van artikel 24 Burgerlijk Wetboek op de afschriften van alle stukken, die ingevolge artikel 23 Burgerlijk Wetboek aan de registers kunnen worden gehecht, zou aan afschriften van afschriften van akten van den burgerlijken stand en van notarieele akten eene geheel bijzondere bewijskracht worden toegekend. Daar gelaten of het feit der aanhechting eene dergelijke afwijking van de algemeene regelen van bewijsrecht voldoende motiveert, schijnt zulks in ieder geval te treden buiten het kader der voorgenomen herziening. Wanneer de ambtenaren van den burgerlijken stand of de griffiers conform de thans door hen gevolgde practijk afschriften geven van de bijlagen van de onder hen berustende registers, zullen deze afschriften de kracht hebben, die hun naar algemeene regelen van bewijsrecht toekomt.

Blijkens den Franschen tekst van het Wetboek van 1830 (artikel 25) zijn de door het Voorloopig Verslag gewraakte woorden „wanneer zij met de registers overeenstemmen” eene vertaling van „*délivrés conformes*”. Zij houden dus in eene bevoegdverklaring van de bewaarders der registers om de door hen afgegeven uittreksels voor eensluidend te tekenen.

Artikel 4.

Artikel 29 Burgerlijk Wetboek.

Tusschen Mr. REGOUT en den ondergeteekende was reeds overleg gepleegd, om bij eventuele herziening van de Gemeentewet, artikel 149, 14e lid, te wijzigen in dien zin, dat beide bovenbedoelde dagen ook voor de ambtenaren als Zondag zouden worden gerekend. Teneinde te voorkomen, dat bij die eventuele wijziging artikel 29 Burgerlijk Wetboek daaraan in den weg zou staan, werd reeds bij het onderhavige wetsontwerp de Nieuwjaarsdag en de verjaardag des Konings als *dies non* voor

het publiek ingesteld. De ondergeteekende heeft echter geen bezwaar om de gelijkheid tusschen de beide bovenbedoelde wetsbepalingen reeds thans te bevorderen en is door toevoeging van artikel 23 aan de in het Voorloopig Verslag gemaakte opmerking tegemoet gekomen.

Aan den wensch om de verplichte tegenwoordigheid van twee getuigen bij de geboorteakte te doen vervallen, meent de ondergeteekende geen gevolg te moeten geven.

De getuigen dienen, behalve *solemnitatis causa*, om te waarborgen, dat de akte is opgemaakt overeenkomstig de verklaring der partijen.

Of de getuigen den aangever al of niet bekend zijn, doet dan ook niets ter zake, daar zij noch de juistheid der aangifte noch de identiteit van den aangever hebben te bevestigen.

Gelijk uit het gewijzigd ontwerp kan blijken, is de oude wetsstijl in artikel 29 hersteld.

Artikel 40 Burgerlijk Wetboek.

Waar in de praktijk met de schriftelijke huwelijksaangiften reeds veelal wordt gehandeld op de wijze als door het Voorloopig Verslag wordt aangegeven, bestaat bij den ondergeteekende geen bezwaar deze praktijk door een wettelijk voorschrift te sanctionneeren.

Artikel 6.

Artikel 41 Burgerlijk Wetboek.

Op het voetspoor van artikel 168 van den Belgischen Code Civil heeft de ontwerper van het nieuw artikel 41 Burgerlijk Wetboek in de wet willen vastleggen de verplichting voor den ambtenaar van den burgerlijken stand om zorg te dragen, dat zijne collega's, die ingevolge de artikelen 108 en 109 Burgerlijk Wetboek moeten afkondigen, de daartoe noodige gegevens ontvangen. Dientengevolge zal krachtens wettelijke verplichting overal worden gehandeld, zooals thans blijkt het Voorloopig Verslag in meer dan ééne plaats te doen gebruikelijk is.

Voorts wil de ondergeteekende nog de aandacht erop vestigen, dat de redactie van het artikel opzettelijk is gekozen in afwijking van de door eene stem uit de praktijk voorgeslagene (Vgl. VAN DEN HELM-BREDÉE. Deel III bladz. 400 onder artikel 107) om te bevorderen, dat deze gegevens in briefvorm worden toegezonden, alswanneer zij volgens schrijven van den Minister van Financiën van 14 April 1905, afd. reg. n°. 59 (*Weekblad voor de Burgerlijke Administratie* n°. 2914) vrij zijn van zegel.

Artikel 9.

Artikel 45 Burgerlijk Wetboek.

Door den tegenwoordigen inhoud der huwelijksakte in verband met hetgeen kan blijken uit de stukken, die ingevolge artikel 126, 1°, 4° en 5°, Burgerlijk Wetboek moeten worden overgelegd en die aan de huwelijksakte blijven vastgehecht, wordt de identiteit der personen, die een huwelijk aangaan voldoende gewaarborgd.

In eene aanvulling van artikel 45 Burgerlijk Wetboek als door het Voorloopig Verslag wordt voorgesteld, kan de ondergeteekende dan ook niet anders zien dan eene noodeloze vermeerdering van formaliteiten, die in strijd zou zijn met de strekking van het wetsontwerp.

Artikel 10.

Artikel 54 Burgerlijk Wetboek.

Gelijk reeds in de Memorie van Toelichting in herinnering is gebracht, moet eene aangifte ingevolge artikel 54, 1ste lid, Burgerlijk Wetboek naar de leer van den Hoogen Raad nog worden gevolgd door de gewone aangifte, bedoeld bij artikel 50

Burgerlijk Wetboek. Wie tot het doen van die gewone overlijdensaangiften zijn aangewezen, blijft zoo vóór als na de schrapping van artikel 54, 1ste lid, Burgerlijk Wetboek eene open vraag, niet alleen bij overlijden in gestichten, maar in het algemeen.

De Staatscommissie, ingesteld bij Koninklijk besluit van 28 Februari 1880, n°. 8, heeft in het door haar voorgestelde artikel 47 die open vraag in het algemeen opgelost en het is dus begrijpelijk, dat zij ook voor het geval van overlijden in een gesticht eene regeling gaf.

Naar het oordeel van den ondergeteekende valt deze regeling echter buiten het kader van dit wetsontwerp en moet artikel 54 Burgerlijk Wetboek thans slechts worden gezien uit het oogpunt van de belemmering, die het oplevert voor eene billijke regeling van den Zondagsarbeid van de ambtenaren van den burgerlijken stand.

Daar de ondergeteekende het gevoelen onderschrijft van de leden, die van oordeel zijn, dat artikel 54, 2de lid, Burgerlijk Wetboek, niet thuis behoort in het Burgerlijk Wetboek, is het artikel thans in zijn geheel geschrapt. Het nut van het bijhouden dezer registers is problematiek, wanneer overigens de gestichten, waarin ze gehouden worden niet staan onder Staatstoezicht, gelijk zulks b.v. met krankzinnigengestichten en gestichten, waarin straf wordt ondergaan, wel het geval is. Op zichzelf kan dan ook de verplichting tot het houden van registers geen middel tot controle op gestichtshoofden opleveren.

Artikel 11.

Artikel 107 Burgerlijk Wetboek.

Naar aanleiding der door het Voorloopig Verslag gemaakte opmerking betreffende den termijn van het aangeplakt blijven van het geschrift is artikel 107 Burgerlijk Wetboek gewijzigd. Alle afkondigingen zullen gedurende tien dagen aangeplakt blijven, ook de afkondiging van het huwelijk van hen, die met dispensatie van wachttijd binnen tien dagen na de afkondiging trouwen. Zulks kwam den ondergeteekende praktisch voor in verband met het feit, dat alle tegelijkertijd plaats gehad hebbende afkondigingen op één geschrift worden vermeld en het dus bezwaren zou opleveren één enkel bruidspaar binnen den tijd van de lijst af te voeren. Nu de afkondiging door aanplaking voor het vervolg in de plaats zal treden voor de mondelinge afkondigingen, schijnt het wenschelijk den inhoud van het geschrift gelijkluidend te maken aan dien van de thans bestaande mondelinge afkondigingen. Gevaar van onduidelijkheid is niet te vreezen.

In het voorgesteld artikel 107 zijn de laatste woorden „is geschied” vervangen door „geschiedt”, omdat strikt genomen bij het opstellen van het geschrift van afkondiging nog niet het uur kan worden opgegeven, waarop de afkondiging is geschied.

Artikel 17.

Artikel 126 Burgerlijk Wetboek.

Hoewel de ondergeteekende niet kan toegeven, dat de redactie van het voorgestelde artikel 126, 2°, onjuist is, — immers ging de eerste zin, waaruit 2° van artikel 126 bestaat, ook omvatten de akte van toestemming door eenen ambtenaar van den burgerlijken stand opgemaakt en bevatte de tweede zin slechts de uitdrukkelijke bevoegdverklaring van dien ambtenaar, waarop de authenticiteit zijner akte steunt, zulks in navolging van het systeem van artikel 336 Burgerlijk Wetboek — heeft hij toch geen overwegend bezwaar om de toestemming voor den ambtenaar van den burgerlijken stand te geven, in den eersten zin in te lassen. Daar de akte door den ambtenaar van den burgerlijken stand opgemaakt ook is eene authentieke akte, meent de ondergeteekende echter de in het gewijzigd ontwerp opgenomen redactie te moeten verkiezen boven die, in het Voorloopig Verslag aangeduid.

Uit de hierboven gegeven toelichting kan blijken, dat het niet in de bedoeling der redactie van het ontwerp lag om te bepalen, dat van de akte van toestemming door den ambtenaar van den burgerlijken stand opgemaakt, geen afschrift behoeft behoeft te worden overgelegd. De ontwerper wilde wát dit punt betreft geenerlei verandering brengen in het bestaande recht. De ondergeteekende kan zich met het door zijnen ambtsvoorganger ingenomen standpunt vereenigen en meent, dat geene uitzondering moet worden gemaakt voor het geval, dat het huwelijk in dezelfde gemeente wordt voltrokken, waar de toestemming is gegeven. In de eerste plaats merkt de ondergeteekende op, dat zulks niet dan bij hooge uitzondering het geval zal zijn. Als de ouders of anderen, wier toestemming noodig is, woonachtig zijn ter plaatse der huwelijksvoltrekking, zullen zij in verreweg de meeste gevallen *bij de voltrekking* hunne toestemming geven.

In de tweede plaats acht hij het in het algemeen niet wenschelijk om de bij het huwelijk gevorderde overlegging van stukken in te krimpen. De aanhechting der stukken vergemakkelijkt in niet geringe mate de contróle van het openbaar ministerie. Een staat van gegevens als door het Voorloopig Verslag bedoeld, zou, afgescheiden nog daarvan, dat het opmaken bijna evenveel arbeid vereischt als het geven van uittreksels van de over te leggen akten, niet hetzelfde doel bereiken, daar de bewijskracht van dien staat niet op eene lijn zou staan met die der uittreksels.

Ook reeds onder het tegenwoordige recht kan de vraag rijzen of eene schriftelijk gegeven toestemming kan worden ingetrokken en zoo ja op welke wijze. De ondergeteekende aarzelt niet als zijne meening uit te spreken, dat tot de voltrekking van het huwelijk de toestemming door hem die haar gaf, nog kan worden ingetrokken en dat wel op elke wijze, waarop intrekking der toestemming duidelijk kan blijken o. a. dus door stuiting van het huwelijk volgens artikel 116 Burgerlijk Wetboek. Intusschen zullen partijen, die zich bezwaard gevoelen door eene weigering van den ambtenaar van den burgerlijken stand om een huwelijk te voltrekken, op grond dat de eerst gegeven toestemming is ingetrokken, eene rechterlijke uitspraak ingevolge artikel 129 Burgerlijk Wetboek kunnen uitlokken. Omgekeerd kunnen zij, op wier wensch om hun gegeven toestemming in te trekken door den ambtenaar geen acht is geslagen den weg volgen, in artikel 146 Burgerlijk Wetboek aangegeven. De rechter zal dus in elk bijzonder geval de vraag hebben te beantwoorden of de toestemming op deugdelijke wijze is herroepen.

Artikel 19.

Artikel 130 Burgerlijk Wetboek.

De redactie van het ontworpen artikel is ontleend aan artikel 169 van het Fransche en Belgische Burgerlijk Wetboek, welke beide den door sommige leden in het Voorloopig Verslag gelaakten vorm hebben aangenomen. De ontwerper van het nieuwe artikel 130 Burgerlijk Wetboek overwoog, dat in het meerendeel der gevallen van spoedhuwelijken, — die in extremis — de plaats der huwelijksvoltrekking is de woonplaats van hem of haar te wiens of te wier behoeve de dispensatie is gevraagd, zoodat de officier van justitie van dat ressort de noodzakelijkheid der dispensatie het best zou kunnen beoordeelen. Daar komt nog bij, dat in dergelijke

spoedgevallen het wel een hooge zeldzaamheid zal zijn, dat de plaats der huwelijksvoltrekking nog niet is bepaald. Intusschen is de redactie gewijzigd overeenkomstig het verlangen van de leden, hier in het Voorloopig Verslag aan het woord.

De ondergeteekende meende te minder bezwaar te moeten maken aan dit verlangen te voldoen, waar in de practijk plaats van aangifte en voltrekking wel meestal zullen samenvallen.

Ter bevordering der publiciteit bepaalt het gewijzigd ontwerp dat van de verleende dispensatie openbare kennisgeving zal worden gedaan door aanplakking aan het gemeentehuis. Deze aanplakking zal bij dispensatie én van afkondiging én van wachttijd meestal eerst na de voltrekking van het huwelijk kunnen geschieden. Het voorschrift laat aan het oordeel van den ambtenaar over, wanneer de aanplakking zal plaats hebben, maar hij zal het moeten doen, zoodra hij kennis draagt van de verleende dispensatie. Het is gebruikelijk, dat aan belanghebbenden een afschrift wordt uitgereikt van de gunstige beschikking op een verzoek om dispensatie. Zijzelf zorgen, dat deze beschikking den ambtenaar bereikt. Soms bezorgt de officier het stuk rechtstreeks aan den ambtenaar. Hetzelfde heeft plaats in zake dispensatiën krachtens artikels 86 en 88 Burgerlijk Wetboek, die vanwege het Departement van Justitie aan partijen worden uitgereikt of wel rechtstreeks aan den ambtenaar worden toegezonden. De practijk heeft niet de noodzakelijkheid aangetoond om eenige wettelijke voorziening op dit punt te treffen. Zij die een bewijs van onvermogen overleggen, krijgen die beschikking kosteloos.

Artikel 131 Burgerlijk Wetboek.

Onder verwijzing naar hetgeen ten aanzien van de rol der getuigen hierboven bij artikel 4 is opgemerkt, vestigt de ondergeteekende de aandacht er op, dat de getuigen bij het huwelijk aan de voltrekking daarvan plechtigheid bijzetten. Mitsdien komt het hem ongewenscht voor om partijen, die prijs er op stellen de oude gebruiken te volgen, den weg daartoe af te snijden. Zij, voor wie het vinden van vier getuigen bezwaar oplevert of die dit aantal te groot oordeelen, zullen echter voor het vervolg met twee kunnen volstaan.

Artikel 21 (nieuw 22).

Artikel 2 (wet van 23 April 1879, *Staatsblad* n°. 72).

De ondergeteekende is na overweging der opmerking van het Voorloopig Verslag tot de slotsom gekomen, dat de „gegevens” bedoeld in artikel 41 en het „geschrift” bedoeld in artikel 107 Burgerlijk Wetboek vanzelf legesvrij zijn, daar ze niet zijn uittreksels of afschriften van akten. De uitdrukkelijke vermelding dier gegevens en van dat geschrift is derhalve in het gewijzigd ontwerp geschrapt.

Voorts is door eene aanvulling aan het slot van artikel 2, eerste lid, onder a, der bovenvermelde wet vastgesteld, dat ten behoeve van het kerkelijk huwelijk afschriften of uittreksels der huwelijksakte geheel kosteloos verkrijgbaar zullen zijn.

De considerans van het wetsontwerp is aangevuld.

De Minister van Justitie a. i.,

HEEMSKERK.